

Sabina Grabowska*

**POSTĘPOWANIE W SPRAWIE
ODPOWIEDZIALNOŚCI KONSTITUCYJNEJ
PREZYDENTA CHORWACJI**

**PROCEEDINGS IN THE CASE OF THE CONSTITUTIONAL
RESPONSIBILITY OF THE PRESIDENT OF CROATIA**

Summary

The subject of this study is the Croatian procedural regulations concerning the constitutional responsibility of the president. I try to answer the question of whether the Croatian legislator normalized the functioning of the institution in an appropriate manner.

Key words: constitutional responsibility, president, Croatia

Ustawodawca chorwacki regulację w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta zawarł w art. 106 Konstytucji (Konstytucja Republiki Chorwacji, tłum. T. M. Wójcik, M. Petryńska, wstęp A. i L. Garliccy, Warszawa 2007, <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=2405>, 8.02.2017). Przepisy konstytucyjne nie regulują precyzyjnie problematyki odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta, przeciwnie, stanowią raczej regulacje ramowe. Szczegółowe unormowanie postępowania w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta pozostawiono regulacjom ustawowym. Uzupełnieniem i rozszerzeniem regulacji konstytucyjnych są: regulamin Saboru Chorwacji (Regulamin Saboru Chorwacji z dnia 14 stycznia 2002 r. (NN nr 6/2002), <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/307934.html>, 8.02.2017) w zakresie spraw związanych z postępowaniem w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta w parlamencie i ustawa konstytucyjna o Sądzie Konstytucyjnym (Ustawa konstytucyjna z dnia 24 kwietnia 2002 r. o Sądzie Konstytucyjnym (NN 49/02), <https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/>

---

* Instytut Nauk o Polityce, Wydział Socjologiczno-Historyczny, Uniwersytet Rzeszowski, al. mjr. W. Kopisto 2a, 35-959 Rzeszów, adres e-mail: ztppp@univ.rzeszow.pl

Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske - _procisceni_tekst_Narodne_novine_br._49-02.pdf, 8.02.2017) odnośnie do postępowania w tym zakresie.

Zakres deliktu konstytucyjnego

W Chorwacji prezydent ponosi odpowiedzialność konstytucyjną za naruszenie konstytucji (Smerdel, Sokol 2008: 77). Artykuł 104 ust. 1 Konstytucji Chorwacji stwierdza, iż „Prezydent Republiki ponosi odpowiedzialność za naruszenie Konstytucji popełnione w związku z wykonywaniem swych kompetencji”.

Ustrojodawca w Chorwacji sformułował zakres odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta dość lakonicznie (Składowski 2010: 76–78). Nieprecyzyjne, o dużej pojemności przedmiotowej określenie przesłanek może świadczyć o tym, że parlament może nadużywać przyznanego mu uprawnienia do oskarżania najwyższego funkcjonariusza w państwie. Ponadto szerokie ujęcie przesłanki odpowiedzialności może prowadzić do sytuacji ukrycia zamiaru pociągnięcia prezydenta do odpowiedzialności politycznej pod pozorem quasi-odpowiedzialności konstytucyjnej.

Chorwackie przepisy konstytucyjne wskazują, iż odpowiedzialność konstytucyjna prezydenta może być tylko pochodną naruszenia prawa (Krysieniel 2005: 91). Jednak nie może być to każde naruszenie prawa, a jedynie naruszenie norm zawartych w konstytucji (Smerdel, Sokol 2008: 79). Doktryna chorwackiego prawa konstytucyjnego podkreśla, że jest to odpowiedzialność zachodząca nie tylko w przypadku naruszenia przez prezydenta jego konstytucyjnych kompetencji, ale również w przypadku każdego naruszenia najwyższych wartości porządku konstytucyjnego (Bačić 2003: 283).

Postępowanie w parlamencie

Procedurę postawienia prezydenta w stan oskarżenia w związku z popełnieniem deliktu konstytucyjnego mogą wszcząć parlamentarzyści. W Chorwacji przepisy przewidują, iż wniosek o pociągnięcie prezydenta do odpowiedzialności konstytucyjnej może złożyć grupa licząca co najmniej jedną piątą parlamentarzystów (Regulamin Saboru Republiki Chorwacji: art. 106; Arlović 2003: 206).

Przepisy chorwackie wprowadzają wymogi, jakie powinien spełniać wniosek (Bačić 2004: 115). Do wniosku złożonego przez parlamentarzy-

stów chorwackich musi zostać dołączone uzasadnienie ze wskazaniem dowodów naruszenia konstytucji. Wymagana jest przy tym forma pisemna wraz z własnoręcznymi podpisami deputowanych (Karp 2005: 56–57; Karp, Grzybowski 2003: 35). Wniosek ten musi zostać dostarczony przewodniczącemu Saboru Chorwacji w terminie najpóźniej 30 dni przed posiedzeniem parlamentu, na którym odbędzie się debata w tej sprawie (Regulamin Saboru Republiki Chorwacji: art. 106, ust. 2).

W przypadku uregulowań chorwackich uchwała parlamentu o postawieniu w stan oskarżenia prezydenta jest poprzedzona wstępnym postępowaniem przeprowadzonym przez właściwą komisję (Bačić 2004: 123). W Chorwacji wniosek kierowany jest do Komisji ds. Konstytucji, regulaminu i systemu politycznego (Odbor za Ustav, Poslovník i politički sustav). *Informacje o komisji dostępne są na stronie internetowej:* <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=2178> (20.11.2016). Komisja składa się z dwiętnastu członków, których zadaniem jest zbadanie wniosku w terminie trzech dni od jego otrzymania. Komisja otrzymuje wniosek wraz z odpowiedzią prezydenta na stawiane mu zarzuty. Wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej przekazywany jest prezydentowi przez przewodniczącego Saboru. Prezydent ma trzydzieści dni na ustosunkowanie się do wniosku (Jankowski 2005: 217). Przepisy nie precyzują, czy udzielenie pisemnej odpowiedzi na zarzuty jest obowiązkiem czy prawem prezydenta.

Po zakończeniu prac nad wnioskiem w komisji sprawozdanie z jej prac zostaje niezwłocznie przekazane przewodniczącemu parlamentu, który informuje członków parlamentu o stanowisku komisji. W Chorwacji przepisy nie określają terminu, w którym przewodniczący parlamentu ma obowiązek poddać pod obrady wniosek wraz ze sprawozdaniem komisji w sprawie popełnienia przez prezydenta deliktu konstytucyjnego (Bekavac, Šeks 1999: 98).

Prezydent Chorwacji zostaje postawiony w stan oskarżenia uchwałą Saboru podjętą większością dwóch trzecich głosów (Arlović 2001: 48). Sabor ma piętnaście dni na przeprowadzenie debaty i głosowania w tej sprawie, licząc od dnia otrzymania sprawozdania komisji (Regulamin Parlamentu Republiki Chorwacji: art. 106, ust. 6). Wniosek w sprawie przeprowadzenia postępowania w związku z oskarżeniem prezydenta o popełnienie deliktu konstytucyjnego przekazuje do Sądu Konstytucyjnego przewodniczący Saboru. Taki wniosek zawiera wskazanie podstaw prawnych i przepisów konstytucji, które zostały naruszone, oraz zwięzłe uzasadnienie i dowody potwierdzające stawiane zarzuty (Ustawa o Sądzie Konstytucyjnym Republiki Chorwacji: art. 83, ust. 1).

Postępowanie przed Sądem Konstytucyjnym

Kolejnym etapem postępowania w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta jest rozpatrzenie sprawy w Sądzie Konstytucyjnym (Zwierzchowski 1994: 151–155). Co do zasady, w przypadku oskarżenia prezydenta o popełnienie deliktu konstytucyjnego Sąd Konstytucyjny orzeka na rozprawie głównej po przeprowadzeniu postępowania wstępnego w sprawie.

Sąd Konstytucyjny Republiki Chorwacji składa się z trzynastu sędziów wybieranych przez Sabor Chorwacki na ośmioletnią kadencję spośród wybitnych prawników, zwłaszcza sędziów, prokuratorów, adwokatów i profesorów uniwersyteckich z dziedziny nauk prawnych (Bačić 2002: 115; Krysieniel 2005: 92). Kandydatów na sędziów Sądu Konstytucyjnego wyłania i przedstawia Saborowi Chorwackiemu Komisja do spraw Konstytucji (Krysieniel 2007: 128–130; Karp, Grzybowski 2007: 63–64). Sąd podejmuje decyzję większością dwóch trzecich głosów wszystkich sędziów (Konstytucja Republiki Chorwacji, art. 125; Ustawa o Sądzie Konstytucyjnym Republiki Chorwacji, art. 6, 27).

Procedowanie w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej przez Sąd Konstytucyjny rozpoczyna się w momencie złożenia w sądzie aktu oskarżenia uchwalonego przez parlament. Po doręczeniu prezydentowi aktu oskarżenia i ewentualnym otrzymaniu jego odpowiedzi Sąd Konstytucyjny zarządza publiczne wysłuchanie w sprawie popełnienia przez prezydenta deliktu konstytucyjnego. W posiedzeniu Sądu Konstytucyjnego może wziąć udział prezydent. W przypadku Chorwacji przepisy określają jedynie termin zakończenia postępowania w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta (wynosi on trzydzieści dni), nie regulując innych terminów (Smerdel, Sokol 2008: 87–88).

Przewodniczący Sądu Konstytucyjnego rozpoczyna rozprawę w sprawie popełnienia przez prezydenta deliktu konstytucyjnego od przedstawienia aktu oskarżenia wraz z uzasadnieniem. Przepisy chorwackie nie regulują kwestii udziału przedstawiciela Zgromadzenia Narodowego w postępowaniu przed Sądem Konstytucyjnym. Na rozprawie badane są dowody, analizowane ekspertyzy i opinie biegłych. Ponadto wysłuchany zostaje prezydent, który może przedstawić dowody na swoją obronę, oraz przedstawiciel parlamentu. Po zakończeniu postępowania przewodniczący zarządza głosowanie w sprawie popełnienia przez prezydenta deliktu konstytucyjnego. W Chorwacji wyrok zapada większością dwóch trzecich wszystkich członków Sądu Konstytucyjnego (Konstytucja Republiki Chorwacji: art. 104, ust. 3; Bačić 2003: 147). Po wydaniu wyroku jego odpis przekazywany jest prezydentowi i parlamentowi. Orzeczenie

Sądu Konstytucyjnego w tej sprawie jest ostateczne i nie podlega zażaleniu, a zatem postępowanie w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej prezydenta jest jednoinstancyjne.

Realizując uprawnienia do orzekania w sprawach związanych z odpowiedzialnością konstytucyjną prezydenta, wynikające z regulacji konstytucyjnych oraz ustawowych, Sąd Konstytucyjny wydaje wyrok. Stwierdza w nim winę prezydenta, który dopuścił się popełnienia deliktu konstytucyjnego, lub orzeka o bezzasadności stawianych prezydentowi w akcie oskarżenia zarzutów.

W Chorwacji, jeśli Sąd Konstytucyjny swoim wyrokiem stwierdzi zasadność zarzutów określonych w akcie oskarżenia, to *ex constitutione* prezydent zostaje złożony z urzędu (Konstytucja Republiki Chorwacji: art. 104, ust. 5). Oznacza to, że wyrok Sądu Konstytucyjnego zawiera tylko rozstrzygnięcie o winie lub niewinności. Wyrok nie służy wyznaczeniu kary, gdyż ta wynika z postanowień konstytucji.

Od chwili złożenia prezydenta z urzędu do złożenia przysięgi przez nowo wybranego prezydenta obowiązki głowy państwa powierza się przewodniczącemu Saboru, z tym, że uchwalone ustawy, podpisane przez przewodniczącego Saboru jako tymczasowego prezydenta Republiki, podlegają kontrasygnacie premiera rządu Chorwacji (Konstytucja Republiki Chorwacji: art. 96; Bačić 2004: 104). Następnie ogłaszany jest termin przeprowadzenia wyborów na urząd prezydenta, które muszą się odbyć w ciągu sześćdziesięciu dni od dnia złożenia prezydenta z urzędu (Konstytucja Republiki Chorwacji: art. 96, ust. 5; Skłodowski 2007: 70).

Zakończenie

Uważam, że w sytuacji, gdy prezydent został uznany winnym popełnienia zarzucanego mu czynu, powinien być bezwzględnie składany z urzędu. Nie jest właściwe, aby osoba winna popełnienia deliktu konstytucyjnego nadal sprawowała funkcję głowy państwa. Jest to tym bardziej uzasadnione, że jednym z wymogów sprawowania urzędu publicznego w cywilizowanym państwie jest niekaralność. Pomimo to przepisy niektórych państw dają taką możliwość.

Sytuacja, w której po stwierdzeniu winy prezydent pozostaje na stanowisku, jest trudna do zaakceptowania także dlatego, że wypacza to instytucję odpowiedzialności konstytucyjnej. Jednym z podstawowych celów jej stosowania jest możliwość złożenia z urzędu osoby naruszającej prawo. Dlatego też za właściwe należy uznać rozwiązania chorwackie, które przewidują złożenie prezydenta z urzędu z mocy prawa, o ile zostanie uznany za winnego zarzucanych mu naruszeń konstytucji czy też ustawy.

Bibliografia

- Arlović M. 2001, *The Constitution of the Republic of Croatia, Tom 396 z Croatian legislation*, Zagreb.
- Arlović M. 2003, *Ustav Republike Hrvatske, Tom 395 z Zbirka pravnih propisa*, Zagreb.
- Bačić A. 2002, *Komentar Ustava Republike Hrvatske*, Split.
- Bačić A. 2003, *Komentar, Ustava Republike Hrvatske*, Split.
- Bačić A. 2004, *Parlamentarno pravo – hrvatske i poredbene parlamentarne procedure*, Split.
- Bekavac I., Šeks V. 1999, *Ustav Republike Hrvatske, Tom 344 z Zbirka pravnih propisa*, Zagreb.
- Jankowski T. 2005, *System polityczny Chorwacji* [w:] *Systemy polityczne państw Europy Środkowej i Wschodniej*, red. W. Sokół, M. Żmigrodzki, Lublin.
- Karp J. 2005, *Pozycja ustrojowa i funkcje parlamentu w Chorwacji* [w:] *Parlamenty państw europejskich*, red. J. Czajowski, M. Grzybowski, Kraków.
- Karp J., Grzybowski M. 2003, *Sabor. Parlament Chorwacji*, Warszawa.
- Karp J., Grzybowski M. 2007, *System konstytucyjny Chorwacji*, Warszawa.
- Krysieniel K. 2005, *Chorwacja* [w:] *Systemy polityczne państw Europy Środkowej i Wschodniej. Ustrój, organy władzy, partie polityczne*, red. M. Barański, Katowice.
- Krysieniel K. 2007, *System polityczny Republiki Chorwacji*, Poznań–Chorzów.
- Składowski K. 2007, *Prawo wyborcze na urząd prezydenta w Chorwacji* [w:] *Prawo wyborcze na urząd prezydenta w państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Warszawa.
- Składowski K. 2010, *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w Republice Chorwacji* [w:] *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Toruń.
- Smerdel B., Sokol S. 2008, *Ustavno pravo*, Zagreb.
- Zwierzchowski E. 1994, *Sądownictwo konstytucyjne*, Białystok.